

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utca
348 szám.

Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én
egy, illetőleg másfél iven.

Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja:
100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő, Kis-Mester utca 1362.

A protestánsok adóztatása kath. egyházi czélokra.

(Vége.)

V.

Ha törvényeink, melyekre hivatkoztunk, nem foglal-
nának is magokban oly határozott tiltakozást a szóban
lévő sérelmes rendeletek ellen, még akkor is megenged-
hetlennek kellene tartanunk a m. k. kultusministerium el-
járását.

Mert ha eltekintünk is attól, hogy — a mint a „Prot.
egyh. és isk. lap“ mult évi 40-dik számában Kund Samu
által kiemeltetett — a jobbágytelkek szerinti adózás kivi-
hetetlen a volt jobbágybirtok korlátlan feldarabolhatása
mellett, mikor jobbágytelkek már voltaképen nem is létez-
nek: valjon mi jó eredménye lehetne azon törekvésnek,
a jobbágybirtokon fekvő, tehát valláskülönbség nélkül
minden birtokosra egyaránt nehezedő dologi teherré vál-
toztatni a kath. egyházi adót?

Azt hisszük semmi; rossz eredménye ellenben lehet
és lesz is annál több.

A kultusministeri rendeletek elsőben is jóváhagynak
és mintegy államilag szentesitenek egy a kath. egyházon
belül is érzett kiáltó igazságtalanságot. A kath. lecticale
vagy rendes egyházi adó, csak a nem nemes egyházhíveket
terhelte régebben, a kath. nemesség valamint az államnak,
ugy az egyháznak sem fizetett adót. És az a visszasság az
1848-diki törvényekben megállapított általános közteher-
viselés behozatala után is fenmaradt. A kath. nemesség, a
gazdag földesurak még most sem fizetnek egyházi adót,
vagy legalább távolról sincsenek birtokaránylag meg-
adóztatva.

Micsoda igazság már most erőszakolt érveléssel a
jobbágybirtokhoz mint reál terhet kötni, s ez által az ily
birtokot megszerző más vallásúakra is rákényszeríteni a
kath. egyházi adót, — elnézve a leggazdagabb katholiku-
sok adómentességét?

Legyen a kath. egyházban birtokarányos adózás,
melynek terhe alól nincsen kivétel, s a vétel vagy áttérés

folytán eleső jobbágyföldek vagy zsellérházak adójának
elmaradását meg sem érzik lelkészei. És nem lesz meg a
vágy, idegen vallásúak által tartatni magokat és egyházu-
kat, oly nagy elvek sérelmére, minő a lelkiismeret és az
áttérés szabadsága.

Mert tagadhatatlan, hogy a mostani követelések és az
azokat pártoló ministeri rendeletek, ama nagy és szép el-
vekkal össze nem egyeztethetők. Nem fogadhatjuk el a
kőszegi szolgabírónak — a kultusministerium által, ugy
látszik, helyeselt — okoskodását, a ki azzal igyekezett
elmarasztaló határozatában megnyugtatni az inczédi pro-
testánsokat, hogy hiszen csak birtokuk és nem személyük
fogja fizetni a kath. papnak az adót. A birtoknak nincs
külön lelkiismerete; a birtoknak terhet is a gazdája
érzi.

Ha azt hiszi valaki, hogy az idegen felekezeti czé-
lokra való adóztatás a vallási türelem, a testvériség fen-
költ szellemét fogja terjeszteni és erősíteni a föld népé-
ben, bizonyára csalódik. Inkább az indifferentismus ter-
jesztésére látszik az alkalmas eszköznek, pedig az az
indifferentismus aligha kívánatos valami az állam érdeké-
ben is. De sokkalta valóbbá, hogy nem ez, hanem a
felekezetek közötti gyűlölség lesz vallásügyi kormányunk
új eljárásának gyümölcse. Ez annál várhatóbb, mert ez az
eljárás a sujtott néposztály anyagi kárát, hogy ne mond-
juk, romlását fogja előidézni.

Országos törvényeink kimondták a viszonyosságot a
bevett vallásfelekezetekre nézve. A mi szabad az egyik-
nek, szabad a többinek is. Másrésről korunk viszonyai
hozzák magokkal, hogy most az ingatlan birtok is gyakran
változtatja gazdáját, és bizonyos, hogy e tekintetben még
nem értük el a tetőpontot.

Ha már most a katolikusok példáján okulva, mind-
egyik felekezet a birtokra háritja adójának terhet, ugy
hogy az a bármily vallású jogutódokra is in infinitum átal-
szálljon: képzelhető mennyi lesz a real adóteher az oly
ingatlanon, mely pár évtized alatt 4—5, vagy még több
különböző felekezetű tulajdonos kezén fordul meg. Pedig

az ilyen eset sok felekezet által lakott hazánkban nem lesz ritkaság.

Az ingatlanok állami adója, kormányunk beismerése szerint, már nem emelhető feljebb, a mit alkalmasint úgy kell érteni, hogy már is tulságos. Ebhez járul a törvényhatósági, községi, egyházi, sok helyütt iskolai adó, átruházási illeték, közmunka, különféle közteher-váltás, árviz, belviz-okozta (sok helyütt állandó) évi adózás és költség, a tömérdek többi adót s a folyton szaporodó adósságot nem is említve. Adjunk mindezekhez még néhányféle — netalán minden egyes birtokátruházással szaporodó — egyházi reáladót, és kész a kultusministeri rendeletek által előkészített jövőnek cseppet sem vigasztaló képe.

Hogy mi lesz aztán a sokféle teherrel elborított ingatlan javak hiteléből, forgalmából, és mi lesz az ingatlan jövedelméből élők existenciájából, kérdeni is felesleges.

Utóvégre is alkalmasint magának az államnak kell majd közbelépnie, hogy egy újabb földtehermentesítéssel elejét vegye a kivándorlásnak vagy a még rosszabb egyéb következményeknek.

Véleményünk szerint dologi teher jellegével csak az olyan adó ruházható fel, melyért az adózó birtok valamennyi birtokosának hasznára való előnyök és viszontszolgáltatások járnak. Az egyházi adó nem ilyen, minden egyház csak saját hiveinek képes szolgáltatásokat tenni, tehát csakis saját hiveitől követelhet viszonzásul anyagi áldozatot.

Hogy az egyházi adóteher is lehetőleg az adóképesség irányában oszoljék meg a hivek között, az igazságnak követelménye. Nézetünk szerint az egyházi adó — a személyadó kivételével, és bizonyos a körülményekhez képest meghatározandó maximum határán belül — legcélszerűbben az állami egyenes adó alapján volna kivethető, épen úgy, mint a hogy a törvényhatósági, községi, iskolai stb. adóknál látjuk. Az állam, noha kényszeríteni az egyházakat joga nincsen, mégis előmozdíthatná a fejlődés ilyen irányát az által, ha azt különös törvényes pártolásban részesitené. Azt a szabályt azonban, hogy minden egyházat a saját hivei tartsák fen, hogy tehát az egyházi adó a birtokhoz, mint valláskülönbség nélkül minden birtokos által viselendő dologi teher nem kapcsolható, multhatatlan fen kell tartani. Mert, a mint ezerszer elmondott már, a háznak, teleknek nincs vallása, nincs szüksége papra, kántorra, iskolára, s mert az ellenkező képtelen eredményekre vezet.

A ministeri rendeletek szerint, ha valamely korábban egészen katolikus községben, akár áttérés, akár más ok folytán, a lakosság csupa protestánsná válik, a kath. papot, kántort, tanítót stb. csak úgy fizetni tartozik mind az időknek végeig, mintha katolikus volna. Hivei ugyan

nem lesznek ily helyen a kath. lelkésznek stb., tehát dolga sem lesz, de meg lesznek a házak és telkek, és ez elég, hogy meg legyen a fizetése is.

Az egyház hatalmas kulturmissióval bir, tagadhatatlan, — és annál fogva méltó az állam támogatására. De vajjon micsoda kulturális szükségét elégíti ki valamely egyház azoknak, kik odahagyták, hogy egy másikba térjenek, vagy soha hivei közé nem tartoztak, tartozni nem is akartak? És ha semmi szolgálatot nem tesz nekik, miért kelljen fentartaniok?

Mirevaló dolog, szabadelvű törvényekben megengedni az áttérést, s aztán a gyakorlatban azon dilemma elé állítani az embert, hogy vagy maradjon meg azon egyházban, melyben meggyőződése szerint üdvét fel nem találhatja, és menjen tönkre lelkiismeretében; vagy kövesse lelkiismeretét és térjen át, de menjen tönkre anyagilag?

Mirevaló dolog, bevettnek nyilvánítani hat-hét választ, s ezzel azon meggyőződésnek adni kifejezést, hogy az állam egyformán megbizhatik valamennyiben, hogy jó honpolgárokra képesek és készek nevelni hiveiket, s a gyakorlatban aztán mégis mintegy kényszerárfolyam privilegiumában részesíteni egyes felekezetet?

Szerzett jogok — mint kimutattuk — nem követelik, hogy kormányunk az igazság és eszélyesség elveivel oly éles ellentétbe bonyolódjék. De ha szerzett jogokról szó lehetne is, a kormány nem bírálból, hanem államférfiakból áll, a kik a szerzett jogokat is magasabb, általánosabb szempontokból tartoznak tekinteni, s kezére lenni a haladásnak, mely a történelemnek — hazánk történelmének is — tanúsága szerint, első részében épen, az igazság és közjólet magasabb elveivel ellenkező szerzett jogoknak megszüntetésében áll.

Miért van tehát, hogy csak egyre üldöztetnek, csak exequáltatnak hitsorsosaink a kultusministeri rendeletek alapján és sehol semmi vigasztalás, semmi reménysugara egy jobb jövőnek? Ezt írja elé a gyakorlat, a canonica visitatio követendő szabályul, melytől a törvényhozás különös intézkedéséig nem lehet eltérni, mondják a hirhedt rendeletek, de sehol semmi ígéret vagy biztatás, hogy tétetni fog lépés kedvező törvényhozási intézkedés provokálására!

Boncz Ferenc kultusministeri tanácsos — talán a közalapítványok felett tanácskozó bizottságban — úgy nyilatkozott egy ízben ministeriuma képviselőjében, hogy a kultusministerium azért kénytelen a rendeleteiből ismeretes utat követni, mert számos kath. kézen volt jobbágybirtoknak más felekezetűek tulajdonába jutása folytán, a vallásalap nem győzi kiegészíteni a kath. lelkészek congruáját.

Hogy ez az indok a sérelmes kultusministeri rende-

leteket egyáltalában nem igazolja, azt hosszúra nyúlt czik-künk végén, nem szükséges külön bizonyítgatnunk.

Őszintén sajnáljuk a jövedelmökben csorbát szenvedett kath. lelkészeket, mert véleményünk szerint is minden munkás méltán igényt tarthat a megszolgált jutalomra. Segíteni azonban rajtok első sorban nem mi protestánsok vagyunk hivatva. Van nekünk kit segíteni magunk között is elég. A protestáns egyházban — tudják azt jól katolikus szomszédaink — még több eklézsiában fogytak meg vagy szegényedtek el a hivek, megfogyván erőben és elszegényedvén velök együtt az egyház és szolgálói is. És mi történt? A korábbi soknak terhét, erejéhez képest, a megmaradt kevés vette vállaira, a közegyház pedig Gusztáv-Adolf egyesület, országos egyházi közalap és hasonlók által iparkodik, szegénységéhez képest segíteni az elesett tagokon. Az állam csak congruát sem biztosított, kátholikust vagy más felekezetűt pedig, egyet sem pereltek még be protestáns egyházi adóért.

Néha-néha a szegény és egyszerű samaritanus példája is megérdemli, hogy kövessék. Tegyenek hasonlóul a katolikusok is, nekik sokkalta könnyebben mehet a dolog, a milliókon kívül, a melyekkel számuk a protestánsokénál nagyobb, ott vannak dús gazdag nagyurak és ad personam százazrekre menő évi jövedelmet élvező főpapjaik. Zörgessenek ott, a hol teljes joggal követelhetik, hogy megnyittassék nekik. A protestánsok jobbágybirtoka ellen pedig hagyjanak fel zaklatásaikkal, mert minden alapot nélkülöző adóköveteléseik sem magoknak, sem pártolóknak nem válnak dicsőségére.

L.

Hála és bizalom!

A mire oly égető szükség volt: a „Magyar országos reformált közalap” — melynek rendeltetése protestáns egyházunk megerősödése, fejlődésére szolgáló azon czélok elősegélése, gyámolítása, melyeket az egyházközségek, egyházmegyék és egyházkerületek saját erejükből teljesíteni nem képesek; — közelebb tartott országos zsinatunk által megszavazva, s így életre hiva lett.

Több kegyes adakozó járult már adományával ezen alap létrehozásához, felemeléséhez, kiknek tisztelve ismert neveik helyi „Protestáns Lap”-unkban közzétéve voltak. — Közöttük az özv. Hegyi Mihályné Józsa Eufrozina és Böszörményi Róza urhölgyek nevei is ott tündökölnék.

E nevek nem maradhattak sokáig újabb társ nélkül. S így, bár mindenekelőtt — tudom — a czél szent volta, de más oldalról bizonyára e nemes hölgyek példaadása is kell, hogy vonzott, s ez egy harmadik nemes keblet is felbuzdított arra: hogy kegyes adományát 500 forintot a fenjelzett alapra szinte áldozatul hozván, ezt kezeimhez letegye.

Ezen urhölgy: özv. Sinay Károlyné Dávidházy Karolin asszonyság.

Jól esik tudnom, látnom, éreznem a hölgyek érdeklődését s nemes versenyét a férfakkal; kik tudnak gyöngédek lenni az érzelemben, erősek a cselekvésben, mélyek a vallás ihlettségének szelid hatalma alatt, s az ebből növekvők ápolásában.

Nyiltan kell ennél fogva — szerénységök megsértése nélkül — megköszönnöm, hálával fogadnom kétszeresen nagyrabecsült érdeklődésüket, s ebből folyó adományait; — kik az építőkhöz sietve siettek, hogy gyöngéd kezeiket mielőbb nyujthassák az erős kezek munkájához, az alkotáshoz; mely alkotás ugyan ma még csak alapzat, de obeliszkké kell mielőbb felmagasulnia, ha ennek létjogát nemcsak a protestáns férfi, de a hölgyvilágnak vagyoniilag tehetőse, szívbőlileg java is elismerni, elősegíteni és istápolni kegyes leend.

Hálám tehát a multért s bizalmam így a jövőben!

Debreczen, 1882. ápril 13.

Révész Bálint, püspök.

Válasz az „Egy pár közérdekű elvi kérdés”-re.

Pótor Dániel szamos-ujlaki ref. lelkész ur e becses lap folyó évi 8-dik számában, a közelmúlt debreczeni zsinat egy-két fontosabb, kimagaslóbb művére való visszapillantás után, az egyházmegyék házi ügyeül tekinthető lelkészi gyám- és nyugdíjintézetekre vonatkozólag e két elvi kérdést állítja fel:

1. „Azon rendes lelkészek, kiket a kegyeletévet megállapító statutum hivatalban talált, követelhetnek-e utódaiktól csonka és kegyeletévi jövedelmet?”

2. „Azon rendes lelkészek, a kik különböző egyházmegyék s talán kerületek kötelékeibe tartoznak, és hivatali helyöket bármi okból megcserélik, az illető gyámintézetek csak a rendes tagsági díjat követelhetik-e? vagy pedig követelhetnek egyszersmind csonka és kegyeletévi jövedelmet is?”

Az első kérdésre aztán „nem”-mel, a másodikra „igen”-nel felel. Az első kérdésnél saját „jogos és igazságos nézete” támogatásául idézvén a szatmári ref. egyházmegye lelkészi gyámintézetének 15-dik alapszabályából e tételt: „minden lelkész kegyeletévi jövedelmet visszatérítés nélkül csak egy izben tartozik adni,” ebből azon következtetést vonja ki, hogy a ki még egy izben sem adott, az nem követelhet utódatól kárpótlást. S aztán a kitűzött kérdéstől egy sajátságos oldal-ugrást téve, ilyformán sohajt fel: ha egy segédlelkész, ki történetesen „azon jövedelmezőbb egyházba” elválasztatnék, minden szó nélkül kiadná az özvegy, árvák vagy a gyámintézet részére a kötelezett tartozást: „mennyivel könnyebben teheti ezt egy rendes, de még kegyeletévet soha nem fizetett lelkész!!”

A második kérdésre adott „igen” felelete indító okául, a mennyire az okadatolásból valami nagy ügygyel-bajjal kivehető, felhozza, hogy: „egy újabb egyházmegye gyámintézetéhez jogosultságot épen csak a tagsági díj befizetése által megszerezni, némi üzérkedésnek tűnik fel.” Továbbá felhozza: „ha valamelyik lelkész egyik egyházmegyéből a másik egyházmegyébe cserél, erre vagy kényszer kötelezi, vagy személyes ambíciója vezeti” . . . mindkét esetben lehet követelni tőlök a kegyeletévet.

Távol van tőlem, hogy részletezve feltüntessem P. D. ur mind tartalom, mind forma tekintetében sok kívánni valót fenhagyott cikkét; csak egyszerűen utalok az egészen átvonuló nehézkes és több helyen egymással ellentétes okoskodásokra; utalok a nyelvtan elemei ellen is vétó irályra, hibás szórendre. Ugy hogy én legalább nem következtethetek ezekből mást, minthogy P. D. urat nem annyira a közjó iránt való önzetlen és meleg érdeklődés, nem az Ur házának égő szerelme, mint sokkal inkább személyes ellenszenv, sőtét világnézet, sarkalja a koronkint való fel-felajdulásra.

Azonban most már a dolog érdeméhez térve, megfelelek én is a P. D. ur kitűzött két kérdésére. Az első kérdésre feleletem „igen!”, a másodikra „nem!”

A más — habár jövedelmezőbb — egyházba elválasztott azon rendes lelkészek, kik a kegyeletét megállapító statutum hozatalakor hivatalban voltak, de a kik nagyon természetesen a más egyházba lépésök alkalmával kegyeletévi tartozásukat leróni kötelezvék, hivatali utódaiktól jogosan követelhetik kárpótlásul az első év jövedelmének hasonló fele részét.

Jól tudja mindenki, Pótor Dániel ur is, hogy: „a törvénynek visszaható ereje nincsen!” már pedig az ide vonatkozó szatmári egyházmegyei statutum minden elferdítés nélkül való hü szövegében ekként hangzik: „kegyeletévi jövedelmet visszatérítés nélkül fizetni minden lelkész csak egy ízben, jelesen: rendes lelkészi hivatalba lépése évében tartozik; ha pedig más egyházba lépése folytán ismételve ki kell azt adnia: a helyébe lépő lelkész első évi jövedelmének felét annak kárpótlásul, illetőleg saját kegyeletévi tartozásának lerovásul átszolgáltatni köteleztetik.”

Kétségbe vonhatatlanul világos tehát, hogy minden lelkész „rendes lelkészi hivatalba lépése évében” tartozik kiadni a visszatérítés nélkül való kegyeletévi jövedelmet, nem pedig sokkal azután. Világos, hogy az „ismételve” kifejezés csak is a statutum hozatala után hivatalba lépett s a kegyeletét már egyszer kiadott lelkészekre vonatkozik. Világos, hogy kiket a kegyeletét megállapító statutum hivatalban taltált, azok ily tartalmu törvény hiányában a tulajdonképen való kegyeletévi tartozástól mentesek maradván, s e mentességet, — mivel semmiféle törvénynek sem lehet visszaható ereje, — a jövőben is megtartván, ha már a statutum érvénybe lépte után választatnak el más egyházba, a honnét „a dolog természetéből következtetve” a kegyeletévi jövedelmet kiadni kötelesek: hivatali idejöknel fogva a multban nyert és későbbben is el nem veszthetett mentelmi joguk folytán követelhetik utódaiktól az ugynevezett kegyeletét.

Ugyan mit mondana arról P. D. ur, — a mire pedig gyakori eset van, — ha az a kérdéses rendes lelkész akár bizonyos erkölcsi kényszerből, akár valami személyes érdekből választás utján, egy olyan más egyházba lépne, mely előbbi egyházánál épen nem jövedelmezőbb, sőt talán kevésbé jövedelmező? Nézete szerint akkor is jogos és igazságos volna visszatérítés nélkül kiadni a kegyeletét? . . . De hát így adják ki azt az előbbi helyöket nem változtatott lelkészek is! — hiszen ők sem adóztak még ily módon, mert ez a természetszerű következtetés, ez az egészséges logika követelménye. Ha pedig ez utóbbit már maga P. D. ur sem kíváná: nem kívánhatja észszerüleg amaz előbbit vagy is

azt sem, hogy a kegyeletét megállapító statutum előtt hivatalban volt és később egy más — habár jövedelmezőbb — egyházba lépett lelkész kárpótlás nélkül adja ki kegyeletévi tartozását. „A törvénynek visszaható ereje nincsen.” Az igazságos törvény nagynak és kicsinynek, elsőnek és utolsóknak egyenlő mértékkel mér és kell is, hogy mérjen.

(Vége köv.)

T Á R C Z A

Néhány vonás a baseli egyetem legrégibb multjából és jelenéből.

(Folytatás.)

Még le sem zajlottak a hitküzdalem végzettéljes napjai, mikor az egyetem a nagy megrázkódtatásból felocsudva, ismét megkezdte félbeszakított pályafutását. Lassankint új szervezetet nyert minden részeiben egészen; természetesen nem ment hamar és egyszerre, idő kellett ahoz, míg a kagyló elvetette a régi külsőt. Az átalakulás a theologiai tanszakon látszott meg legjobban, a reformatio erre nyomta rá leghatalmasabban a maga bélyegét. Szilárd alapul a szentírás tételét le, mindjárt 1532-ben az ó- és új-testamentom magyarázására két tanszék állítottatott fel s a tanárok meghívásánál a tiszta evangéliumi érzület mellett, a nyelvészetben való kitünő jártasság nyomott a latban.

Az új tanárok a hazánkból számüzött Grynaeus Simon, Myconius Oswald, Phrygio Constantin, Münster Sebestyén, majd Carlstadt András és Cellarius Márton; derék férfiak, kitünő nyelvészek és kritikusok mindannyian, bár a szó szoros értelmében vett theologus nincs köztök egy sem s bármily szép ismerettel bírtak is a bibliai nyelvészetben, hiányzott náluk a dogmatikai sulypont, az, a mi az iskolát iskolává teszi. A kitünő hittudósok hazája akkor nem Basel, hanem Wittenberg, ide fordult az egész világ figyelme és tekintete. Ennélfogva nincs miért e pontnál hoszasabban időznünk, különben is az egyetem ezen korszakának rajzolása, egészen okszerű csak úgy lenne, ha a történelmi fejlődést a jelenkorig végig kísérelhetnők. Oh de az a negyedfélszáz esztendő, mely azóta letelt, a tanintézetnek vagy csak egy ágának életében is oly hosszú, oly eseménygazdag, hogy azt ily szűk térre leszorítani nem lehet feladatunk. Repüljünk át azért e nagy időszakot; röptünkben akaratlanul is feltűnnek előttünk a sajnálattal mellözött theol. facultas egyes kimagasló alakjai: Polanus a ref. egyház kitünő dogmatikusa, a sokat magasztalt és használt „Systema theologiae christianae” szerzője, a héber nyelv tudós Buxtorf-ok, a nagyhirű Werenfels Samuel s végre a jelen századból De Wette és a csak nem régiben elhalt Hagenbach. A baseli hittanszaki fakultás európai hírnevét közelebbről e két nagy férfunak köszönheti, ők ragadták ki halálos tespedéséből, melybe zárkozottsága miatt a mult század második felében aláhanyatlott; létét, jelentőségét ez egyetem e város tudománykodvelő polgárságának köszöni, kik bölcs vezetőik békés kormánya alatt, a haladó korral lépést tartva, nem kíméltek s nem kímélnek semmi áldozatot, hogy drága kincsöket a többi államilag segélyezett gazdag európai egyetemekkel egy színvonalra helyezték, tanárokkal és a szükséges felszerelésekkel úgy ellássák, hogy az akadémiai polgárok kívánt tudományos kiképzetésben részesüljenek. Mind a 4 tanfolyammal, teljes egészben, élén 70—80

tanárral lobogtatja a tudományosság, felvilágosodás szövetségét; 200—300 közt váltakozik évenként a tanulók száma, mely átlag kicsiny ugyan, de a viszonyok és körülmények tekintetbe vételével elég kedvezőnek mondható.

Az egyetem jelenlegi szervezetéből felemlíthetem a következő lényegesebb pontokat. A főfelügyeletet a kis tanács, illetőleg a nevelésügyi bizottság gyakorolja, amaz nevezi ki ez utóbbiak ajánlatára a tanárokat s ruház fel arra érdemes tudósokat professori címmel. Különbösen pedig a tan és fegyelemügy közvetlen kezelője az egyetemi tanács, regenc, melyet az egyetem összes tanárai együttesen alkotnak. Elnöke a rector, kit a professoratus saját kebeléből évenként titkos szavazat útján abszolút szótöbbséggel választ. Hivataloskodásának ideje a polgári évvel kezdődik s szűnik meg; közvetlen egymásután egy ugyanazon egyénre ruházni kétszernél többször nem lehet. Ügyeinek elintézésére a regenc évenként rendszeren csak 7 gyűlést tart, rendkívüli esetben többet. A tagokat írásban hívja meg a rector. Minden ügyben általános szavazattöbbség dönt, szavazategyenlőség esetében a rector határoz. A kisebb ügyeket p. tandij elengedés stb. egy, ugyancsak a rector elnöke alatt az egyes tanszakok tanárai közül 6 évi időtartamra választott öttagu bizottság végezi. A tanulók és tanárok anyakönyvezéséről gondoskodás, ez utóbbiak bemutatása a regenc előtt, pecsét őrzés, hitelesítés stb. a rector személyes teendői közé tartoznak. Van ezenkívül még prorector, mindig a jelenlegi rector hivatali elődje. A regenc tanácskozásaiiban a rector jobbján ül, övé a jog először szavazni; a rector akadályoztatása esetén helyettesíti azt hivatalában.

Mindenik tanszak professorai egy külön testületet alkotnak, mely az évenként saját kebeléből választott decan elnöke alatt függetlenül intézi a facultas körébe tartozó különleges ügyeket; gondoskodik a felolvasások czélszerű és változatos beosztásáról, docensek alkalmazásáról, felveszi az illető szakvizsgákat. A facultas könyve feletti őrködés, statistikai kimutatás készítése, más jelentéktelenebb ügyek a decan személyes kötelességei.

A professoratus rendszer és rendkívüli tanárokból, privat docensekből áll; ez utóbbiak az egyetemről fizetést nem kapnak, legfeljebb esetleg némi osztalékban részesülnek. A tanárok szabályszerint 10—12 órát kötelesek adni hetenként, bár ettől a gyakorlat nagyon eltér. A tanórák pontos megtartásán kívül józan erkölcsös élet az, mit tőlük a rendszabály megkíván. Évi fizetésök a tandijon kívül 5000 franc.

Rendes tanuló csak az lehet, ki mind a rectornál, mind a decannál kielégítő erkölcsi és tanulmányi bizonyítvány felmutatása mellett, az anyakönyvbe beiratkozott s az ezért járó 14 frankot lefizette. Tandij félévénként a theologiai tantárgyakért — egy heti órát értve — 3 frank, a többi tanszakok körébe tartozó tantárgyakért átlag 5 frank, vagyis egy négy órás studiumért fizetendő amott 12, emitt 20 frank. Különbösen hiteles szegénységi bizonyítvánnyal támogatott folyamodás esetén, ugy a beírási, mint a tandiját rendszeren egészen elengedik, vagy legrosszabb esetben az egyes órák árát 1—2 frankra leszállítják. A beiratkozás és felvétel megtörténte után, minden tanuló az egyetemi rendszabályok és törvények megtartására a rectornak kezét adja; szorgalom, erkölcsös élet, a tanárok iránt való tisztelet, felsőség rendeleteinek teljesítése a szükséges kellékek. Vétség esetén három napig terjedhető börtön, consilium abeundi s végleges elutasítás a peres eljárás rövid útja. Ki adósságba keveredik vagy polgári büntényt követ el, az illető polgári hatóság ítélete alá esik.

Az egyetemről végleg megváltó tanuló mindennemű tartozásainak kiegyenlítése után, végbizonyítványt kap s „rite abii“ megjegyzéssel neve kitöröltetik. A téli semester október—márczius, a nyári május—július hónapokból áll.

Ez általános rövid megjegyzések után, megtartva a rendet, melyet a mult vázolásánál követtem, a jelenből is csak a minket közelebről érdeklő philosophiai és theologiai tanszak intézményeiből kívánok még felmutatni egy pár érdekesebbet. Amaz képez és képesít középiskolai tanárságra, emez a lelkészi szolgálatra, mindkettő adományoz tudori rangot s utat nyit az egyetemi tanszékre; hitem szerint nem lesz felesleges dolog ezekkel röviden megismerkednünk.

A bölcsészeti tanfolyam nyelvészet-történelmi és mennyiségtan-teremtudományi szakaszra oszlik. Az előbbihez tartoznak: 1. Bölcsészet (történelmi vagy rendszeres). 2. Összehasonlító nyelvtudomány. 3. Görög-, 4. Latin-, 5. Német nyelv és irodalom. 6. Roman-, 7. Keleti nyelvek és irodalom. 8. Történelem. 9. Nemzetgazdaszat és Statisztika. 10. Régiségtan és Művészet történelme. — Az utóbbi szakhoz: 1. Bölcsészet (történelmi vagy rendszeres). 2. Mennyiségtan. 3. Természettan. 4. Vegytan. 5. Ásványtan. 6. Növénytan. 7. Állattan. 8. Nemzetgazdaszat és Statisztika. Van mindenik szakosztálynak külön dékánja.

Tanárképesítési vizsga tartatik minden évben s vonatkozhatik a gymnasium, real- vagy ipariskolák felsőbb avagy közép osztályaiban való oktatásra, a német, latin, görög, francia, angol nyelv és irodalomból, történelem, mennyiségtan, természettan, vegytan, ásvány és földtan, növény és állattanból, földrajzból. E tantárgyak közül az illető candidatus ki az akadémiai tanfolyamot bevégezte, szabadon választhat, de legalább három tantárgyból kell vizsgát tennie; azonkívül a neveléstan is mindeikire nézve kötelező. A vizsga mind a három tantárgyból írásbeli és szóbeli; amaz zárt teremben, felügyelet alatt, ez nyilvánosan a vizsgáló bizottság tagjai előtt megyen véghez. Az előbbinél mindenik tantárgyból 2—3 kérdés adatik fel, melyek közül az illető saját tetszése szerint választhat s legfeljebb 3 óra alatt kidolgozni tartozik. A szóbeli vizsga az egyes tantárgyakból átlag egy óra hosszúig tart. A neveléstanból a vizsga elméleti és gyakorlati.

Ki a vizsgát sikeresen kiállotta, tanári oklevelet kap, melyben az eredmény minden egyes tantárgyból „jeles“ „jó“ „elegendő“ vagy „nem elegendő“-vel jelöltetik. Ez osztályzatok megállapítása mindig az illető vizsgáló tagtól (examinator), a diploma kiadhatása azonban az összes bizottmány szavazattöbbségétől függ. A ki legalább is két tantárgyból s a neveléstanból „nem elegendő“-nél jobb osztályzatot nem nyert, oklevelet nem kap. A vizsgadíj 50 frank, ismétlés esetén annak fele.

A nyomtatásban kiadott szabályzat világosan feltünteti, hogy az illető vizsgatevőktől minden egyes tantárgyból mi és mennyi kívántatik mind a felsőbb, mind a közép osztályokban való oktatásra képesítéshez. A latin nyelv és irodalomból például: szélesebb olvasottság az irodalomban, különösen a felsőbb osztályoknál előforduló írókban. A könnyebb helyek ex tempore lefordítása, a nehezebbeknek grammatikai, irálytani, versmértéki tekintetben módszertanilag fejtegetése. Az irodalom és rómaiak történelmében, az ó-kor és mythológiában való jártasság, a mennyire ezek ismerete az illető irodalmi műnek teljes megértésére szükséges. Írásbeli dolgozatul a feladott témák közül egynek megfejtése latinul. A közép osztályok vezetésére megkívántatik: a könnyebb szerzőkből ex tempore fordítás, a nehezebbek fejtege-

tése úgy, mint az előbbi pontban. Kellő ismeret a felsőbb oktatásnál használt írók műveiben is, szintugy a real tudományokban, a mennyire az azokban való jártasság e fokon szükséges; végre az alaki és realis latin oktatás fontosabb gyakorlati segédeszközeinek ismerete. Írásbeli dolgozatul német szöveg lefordítása latinra.

Bölesészettudori czimvel a facultas vagy saját jóakaratóból — honoris causa, vagy pedig az azt elnyerni kívánó jelentkezősége folytán — rite — ruház fel. Honoris causa adományozza külföldi és hazai tudósoknak nyomtatásban megjelent műveik vagy egyéb tudományos érdemeikre való tekintetből, oly formán, hogy az oklevelet, melyet egyidejűleg nyilvánosan közhírré tesz, egyszerűen kézbesíti minden díj nélkül az illetőnek, kit e kitüntetésben részesíteni jónak látott. A ki pedig rendes vizsgatétel utján óhajtja elnyerni azt, ez esetben jelentkeznie kell a bölesészeti két szakosztály azon dékánjánál, melynek tárgyaiból a vizsgát tenni akarja. E jelentkezés egy latin vagy német nyelven írott rövid életrajz (curriculum vitae) és tudományos értekezés (dissertatio) átnyújtása által történik. A dékán átolvasás és megbírálás végett mind a kettőt körözi az illető tanárok közt, kiknek közös véleménye alapján határoztatik el, hogy a jelentkezőtől felvehető-e a szóbeli vizsgálat, mely a bölesészeti kar összes tagjainak jelenlétében, e szak körébe tartozó s fentebb elsorolt studiumok közül tetszés szerint választott három tantárgyból beható kérdezősködés által történik; s az eredmény summa cum laude, insigni cum laude, magna cum laude, cum laude, végre minden megjegyzés nélkül examine rite peracto-val az oklevélben megjelöltetik.

A felavatás kivételesen mindjárt ott — in sessione a vizsga után is megtörténhetik; szabály szerint azonban később nyilvános ünnepélyességgel, melyre a közönséget a dékán hívja meg, megyen véghez, a mikor is a dékán üdvözlő beszéde után az illető doctorandus tetszés szerint vitatkozást vagy felolvasást tart latin vagy német nyelven. Ennek bevégezte után felolvassa a dékán az oklevelet, átnyújtja azt az új tudornak s egyszersmind eskütételre hívja fel, melynek formája következő:*) Én most felavatott bölesészettudor és szépművészetek mestere, ígérem és fogadom, hogy azt a tisztességet, melylyel a baseli nagy tekintetű bölesészeti kar felruházni jónak látott, sem szavaimmal, sem tetteimmel megsérteni nem fogom; a tiszta igazságot a gonosz ócsárlások ellen védelmezem és soha megtörténni nem engedem, hogy a baseli akadémia és bölesészi kar tekintélye és jóléte, az én hibám miatt megcsönkuljon. Isten engem úgy segítjen!

A vizsgadíj 300 frank, melynek fele előlegesen a jelentkezés alkalmával lefizetendő.

Kiss Bertalan.

(Folyt. köv.)

A bihari ref egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Nagy-Várad 1882. márczius 22. 23.

Szokatlanul népes és már kezdetben élénk gyűlés volt ez, melyen jól esett látnunk azokat a mi tisztos őszeinket,

*) Ego N N. philosophiae doctor et artium liberalium magister modo creatus, promitto et spondeo me dignitatem, qua ordo amplissimus philosophorum Basiliensium me ornatum esse voluit, neque factis neque verbis esse violatum, studia humanitatis et doctrinae, quantum in me est, religiose promoturum, lucem veritatis ab obrectatorum malignitate defensurum, neque unquam commissurum ut auctoritas et commoda academiae Basiliensis et ordinis philosophorum mea culpa imminuantur. Ita me Deus adjuvet!

kik egy idő óta ismeretlen okból teljesen felhagytak a közgyűléseken való szerepléssel s csak otthon saját egyházukban igyekeztek érvényesíteni tapasztalatdús tehetségeiket, most pedig mintha megbánták volna eddigi visszavonultságukat s visszaakarnák hódítani a nyilvános szereplés terét, melyet a kevésbé vének s részben még ifjak kezdtek uralni — meglepő tüzzel s ifjai erővel küzdöttek egymás mellett, egymás nézetéért.

Gaál Imre esperes ur egy igen szép, emelkedett hangu ima után a gyűlést megnyitván: olvastattak az egyes bizottságok jelentései. — Első vólt ezek közt a szavazatbontó bizottságé, melyből meglepéssel értesültünk, hogy az egyik világi tanácsbíróra egyházmegyénk régi tisztviselője, az ügyes tollú világi jegyző Kiss Elek választatott el, a másik tanácsbírói tisztet Pappszász Károly n.-kereki földbirtokos nyerte el, ki rövid, de egyházas érzületről tanuskodó, szép beszédjével megnyerte azoknak szívét is, kik még eddig őt nem ismerék. — Világi jegyzővé Dr. Vári Szabó Béla bihari körorvos lett, a ki azonban elfoglaltsága miatt e gyűlésen meg nem jelenhetvén, majd csak az októberi gyűlésen fog hivatalába beigtattatni. — Lelkészyámintézeti pénztárnokká Kocsis József eddigi közpénztárnok választatott, míg helyette Szemes László szt.-jánosi lelkész esküdött fel a közpénztár hü kezelésére.

Új tisztviselőinket üdvözlő lelkes éljenzés után, esperes ur olvasta fel gyönyörűen kidolgozott jelentését a magy. prot. egyház életében korszakot alkotó orsz. debreczeni zsinatról és a bihari ref. egyházmegye egyházainak és iskoláinak statist. és erkölcsi állapotáról; — a mindvégig élénk figyelemmel hallgatott jelentés, egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vétetni határoztatott.

Zajos vitát keltett ezután, a különböző pénztári számadások megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése alkalmával azon körülmény, hogy némelyek be sem várva a jelentések felolvasását, bizalmatlanságot fejeztek ki a vizsgáló bizottság iránt, mintha ez feladának magaslatára felemelkedni nem bírván, csak az összeadás és kivonás tételeit s azok végeredményét nézte volna át, míg a vizsgálódás szellemi oldalát — hogy t. i. a számadásban kitüntetett tőke miképen van kihelyezve? biztosítva van-e, vagy nincs kellőképen? elhanyagolta; és ők — már t. i. a bizalmatlankodók — nem is tudják eltitkolni aggályaikat a lelkész gyámintézeti pénztár jövője felett, melynek kezelése fájdalom! nem úgy megy most, mint régenten. — E vádszerű nyilatkozat méltán adott okot és jogot a többi felszólalók közt Szücs Lajos derék világi tanácsbírónak, mint a vizsgáló bizottság egyik tagjának azon erélyes kijelentésre, hogy a pénztári kezelés — igaz! — nem olyan, mint volt régen, hanem határozottan jobb, sőt jó lelkiismerettel állithatja, hogy a tiszántuli egyh. kerületnek egyetlen egyházmegyéjében is alig ha van jobb kezelés, mint nálunk, s a felől is megnyugtathatja bizalmatlankodókat, hogy a bizottság feladatához híven, mindenre kiterjeszté figyelmét s a pénzelhelyezés biztos voltának megbírálásában, a legnagyobb szigorral járt el. — A vita lezajlása után a bizottság jelentései helyeslő tudomásul vétettek, a pénztárnokok a szokott fentartás mellett felmentettek, s elfogadtatott a bizottság azon javaslata, hogy azon adós lelkészek, kik ez évben tartozásaiknak kamatját sem fizették — az egyházmegyei ügyész által mind a kamat, mind a tőke befizetésére kényszerítendők. Mielőtt e határozat-

hoz szólnék, előre bocsátom, hogy az adósok jobbára kezdő lelkészek, kik egy krajczárt sem vettek fel kölcsön a gyámintézettől, hanem adóssá tettek azon rendszer által, mely őket az egyházmegyei bizottság által önkényesen megállapított első évi jövedelmeik fele részének, a gyámintézeti pénztárba fizetésére kötelezi s a kiknek nagyon érdekükben áll nemcsak a kamatot fizetni, hanem időnként törleszteni is és a kik miatt az intézet soha nem bukhatik, mert ha az ily lelkész — mielőtt a reá rótt fizetési kötelezettséget letörleszthetné — kidőlné családjából: az intézet egyszerűen megvonja az évi gyámdíj-osztalékot a hátramaradó családtól mindaddig, míg az adósság abból ki nem telik. — No de hát a tőke felmondása elhatározatott a nélkül, hogy egyetlen hang emelkedett volna az anyagi existenciájukban ekként megtámadott, kezdő lelkészek érdekében. — És én kérdeni bátorodom: quid nunc? . . . Mit vesznek el attól a szerencsétlen lelkésztől, kinek semmije nincs, kinek jól esnék, ha mint a szt. hajdanban az ur kedves emberének, úgy néki is hordana a holló táplálékot?! — Lefoglalják talán jövő évi fizetésöket, mely ugy lehet nem üti meg a 300 frtot sem s őket arra kényszerítik, hogy míg egyik kezökkel a bibliát forgatják, másikkal koldusbotra támaszkodva gyűjtsenek könyöradományt, hogy tápot adhassanak elsatnyult testöknek? vagy a kezéseket fogják megtámadni, kik szintilyen sorsnak szomorú osztályosai? . . . Eltekintve attól, hogy vajjon human eljárás é a kezdő s nyomorral küzdő lelkészek ellen ama szigorú intézkedést foganatosítani, mely a határozatban foglaltatik: — tény az hogy nem vétetett figyelembe, vajjon azok a számos hátralékosok makacsságból, könnyelműségből maradtak-e adósok, vagy pedig önhibájokon kívül? talán mert az idők járása nehezült meg felettök, talán elemi csapások sujtolták vagy épen családi életökben látogatá meg őket az ur próbáló vesszőjével s ezek miatt lettek a fizetésre képtelenek? Tény az, ismétlem hogy a határozat ezen körülmények figyelmen kívül hagyásával hozatván, legenyhébben szólva az elhamarkodottság bélyegét viseli.

Ha nagyon soká időztem a tárgynál, mentsen ki az, hogy a gyűlés is oly sok időt fordított — ha nem épen ez egyszerű végzés hozatalára, a mi igen könnyen ment, hanem a mi ezt megelőzte s a minek ez folyománya — a számadás vizsgálás mikéntje felett folytatott, részben üres discussiókra, hogy e miatt az első nap délelőtti ülésen nem vétethetett fel más tárgy, mint csupán a mezőtelkii botrányos papválasztási ügy.

M.-Telkiben a lelkészihivatal megüresedvén, egyházmegyénk ide vonatkozó szabálya értelmében a lelkészválasztásnak 2 hó alatt a megüresedés után meg kell vala történnie; az esperes ki is tüzi a választás idejét a szabályok értelmében a 2 hó letelte előtt, de a m.-telkiek ismét nem választanak, mivel ők, ugy mondanak — beakarják várni azon időt, mikor a magát idegen egyházmegyéből M.-Telkibe átplántált időközi lelkész, a 2-ik lelkész-képességi vizsgát leteszi s náluk megválasztható lesz; — érdemet szerezvén a m.-telkii parochiára azzal, hogy Szt.-György napig ingyen viszi a papi hivatal teendőit. Az egyházmegye azt végezte hogy az esperes által még egyszer tüzessék ki egy nap lelkészválasztásra azon komoly figyelmeztetéssel, hogy ha a m.-telkiek akkor sem választanak, vagy oly választást tennének, melynek következtében a lelkészi hivatal betöltése e

folyó egyházi évben lehetetlenné válnék: akkor a m.-telkii egyház terhére új tractualis gyűlés fog összehivatni, mely a lelkészihivatal betöltése felett végleg intézkedend; egyszersmind utasítatnak a választás vezetésére kiküldöttek, hogy a választás nem sikerülése esetén, azonnal indítsanak vizsgálatot a választástól tartózkodás valódi okának felderítésére. Sok vita folyt e tárgyban, míg a végzés ily értelemben kimondathatott, sokat irhatnék erről még most is, de talán jobb hallgatnom, míg a dolog véget érend. Ez ügygyel a délelőtti ülés befejeztetett — kitűzetvén délutánra a tanítók dislocatioja, mely felőrai ülést vett igénybe.

Másnap, marc. 23-án d. e. az első napi gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után, olvastatott Pap Károly volt esperes, püspökii lelkésznek, a lelkészi hivatalról lemondása azon feltétel alatt, hogy a megválasztandó lelkész kötelezve legyen néki évenként 300 frtot adni s a lelkészlakon a most kápláni lakásul szolgáló kis szobát átengedni. — Megható volt látni a fájdalmas meglepetést, melyet a nagyon tisztelt férfunak az életuton egyetlen kísérője, kedves élettársa utáni bánata s bánat szülte lemondó nyilatkozata keltett a gyűlés összes tagjaiban. Mi, kik őtet kivétel nélkül szerettük, tiszteltük, részrehajlatlan igazságszeretetért, galambi szelidségeért s büszkék valánk reá valódi prot. papi jelleméért: mi nem tudjuk megszokni a gondolatot, hogy őt még életében elveszítsük, hogy közénk nem tartozónak tudjuk. És az egyházmegye valóban nem tudott tőle megválni s azt végezte, hogy mielőtt a lemondás el vagy nem fogadása felett határozna, az egyházmegyei elnökség kísértse meg az egyházmegye nevében, rábirni őt lemondása visszavételére. Lesz-e ohajtott eredménye az egyházmegye kérelmének: alig merem reményleni. De bármi fog következni, az egyházmegye ez eljárással nyílt bizonyosságát adja elismerésének, szeretetének; a nagytsz. lelkész urnak pedig alkalmat nyújt arra, hogy az idő enyhítő hatása alatt másként s talán jobban határozhasson sorsa felett, mint ezt a fájdalom első napjaiban tevé.

Hadd legyen itt felemlítve Pap Károly ur nemeslelkűségének azon újabb bizonyága, hogy 500 frtot adományozott a lelkészi gyámintézettnek; a püspökii ref. egyháznak pedig átadta kiseddóvó intézet helyiségül Püspöki közepén lévő szép házat s annak az óvoda czéljához mért átalakítási költségeinek fedezésére felajánlotta 50 köbölnyi kintlévő búza illetményét a papi fizetésből, sőt az épület folytonos jó karban tartásáról is gondoskodott; e célra ajánlván a püspökii ref. egyháznak 8%-ra kikölcsönzött pénzét, körülbelől 700 frt.

Hasonló szép alapítványról tétetett jelentés a m.-telkii egyházból, hol egy vallásos lelkü özvegy, kinek nevét, sajnálattal vallom meg, nem jegyeztem föl emlékembe, részint a lelkészi, részint a tanítói fizetés javítására, részint idővel az ingyen iskolázás megvalósíthatására nagyszerű alapítványt tett. Ohajtandó hogy erről az ottani id. lelkész határozottabb tudósítást küldjön e lap részére.

Végül hálás érülettel jegyzem fel, hogy egyházmegyénk érdemdus segédgondnoka Ritoók Zsigmond ur, zsinati napdíjjairól lemondván, azt szintén a lelkész gyámintézeti alapra ajánlotta fel.

És itt leteszem tollamat, nem irok dicséretet az alapítványozóknak, tetteik szebben beszélnek minden szép szónál s az öntudat édesebb jutalom minden magasztalásnál!

Ezzel bevégeztem ugyanis hoszura terjedt tudósításomat, nem azért, mintha a gyűlésnek több tárgya nem lett volna, hanem mert a délelőtti ügyek kevesebb fontossággal bírtak, a délutánra maradtak pedig noha fontosak s az egész lelkesíti kart érdeklők valának, én sem várhattam be, mint minden más közlelkészek, azoknak letárgyalását, — Valóban sajnálni lehet, hogy oly nagy érdekű tárgy, mint a lelkészgyámintézeti és közpénztári alapszabályok revideálása, a másodnap gyűlés délutánjára marad, mikor a lelkészek minden érdeklődés daczára is kénytelenek haza utazni.

Sárréti.

Különfélék.

Nagy Elek kispaládi ref. lelkész, e lapok 9-dik számában tett kötelezettségének, hogy 20 éven keresztül az országos ref. közalap javára évenként 8 frtot ad: a folyó 1882-ik évről eleget tett; s ezen összeget illető helyre átszolgáltattuk.

Debreczen sz. kir. város térképe. Kiadja ifj. Csáthy Károly kir. gazd. tanintézeti könyvtáros. Ára 20 kr. Hajdumegye közigazgatási térképe is együtt van vele. Ajánljuk szíves figyelembe.

Vámosi Pap István katechizatioit 1 frt leszállított áron, a debreczeni hittanszaki tanulók meghozathatják nt. Vári Szabó Sámuel tiszta-földvári ref. lelkész urtól. Postautalványon legcélszerűbb ez összeget elküldeni s a példány keresztkötés alatt bérmentesen küldetik meg. Fogadja az illető nagyt. férfit e figyelemért a köszönetet.

A sepsi-szentgyörgyi Székely-Mikó kollégiumban, a folyó hó 3-án Kolozsvártt, szülőinél elhalt Böhm József segédtanár helyébe, a magyar nyelv és történet tanszékére segédtanárnak: ifj. Nagy Péter — a hasonló nevű kunhegyesi rektortanítónak, a debreczeni főiskolában a Józsa- és Péczeli-alapítványi s más díjakkal, a theológiát kitünően végzett s most tanárjelölt fia — hivatott meg a tanvezetés által.

Ajándékozás. A ménesgyoroki ref. egyház számára, a husvéti ünnepek alkalmából, f. évi április hó 8-án, T. Rózsza Péter Ede, paulisi lakos és szőlőbirtokos, egy igen szép és diszes ezüst, belől aranyozott talpas poharat ajándékozott urasztali használatra. A pohár talapzatának külszínén eme körirat van bevésve: „Isten dicsőítésére: Rózsza Péter Ede. 1882.“ A pohár magassága 19 centimeter; súlya 145 gramm. Méltó elismerés és hálás köszönet érte! — Tárgyrokonságnál fogva egyuttal megemlíthető, hogy van a gyoroki ref. egyháznak néhány darab régi urasztali edénye, egy 80 gramm súlyu, sipalaku ezüst pohara, melynek fenekén négy egyes szám van, derekán pedig ilyenforma szó vehető ki: KOIVOS. Van egy 6 szegletű czintányéra, T. Tyukodi János 1669. felirattal, mely egy kis koszoruban van; van továbbá mintegy 3 itczés czinkanna, melynek fedelére metszve, most már kopottas betűkkel, ez olvasható: „Nagy Máté vötte Isten dicsőségére. 1681.“ Ez utóbbi évszámmal a 8-as szám 5-ösnek is nézhető, lehet hogy csak kopott volta miatt.

Méhészeti káté című pályamű, írta Kühne Ferencz, jelent meg a magyar országos méhészeti egyesület kiadásában, mely Knoll Károly akadémiai könyvtárosnál, mint az egyesület bizományosánál kapható. Tekintve a méhészeti ügy fontosságát és annak hasznos voltát különösen hazánkra nézve, igen szerencsés eszmének mondható, hogy a tevékeny egyesület a méhtenyésztés elméletét és gyakorlatát könnyen felfogható módon, egyszerű kérdésekbe és feleletekbe foglalva közrebocsátja; és meg vagyunk győződve, hogy úgy a kezdő, mint a gyakorlott méhész egyaránt örömmel fogja venni és haszonnal fogja olvasni hazánk gazdasági irodalmának ezen új jeles termékét. Mi e pályadíjjal koszoruzott művet, melyről az illető szakkörök igen elismerőleg nyilatkoznak s mely a bíráló urak ítélete szerint „felülmúl minden eddig létező magyar méhészeti könyvet,“ a méhészeti iránt érdeklődő közönségnek annál inkább ajánlhatjuk, mert jeles beltartalmán kívül, még külső csin és olcsó ár által is kitűnik. A 13 ivnél többet tartalmazó és 28 ábrával ellátott műnek bolti ára csak 1 frt; (megrendelések ily áru példányokra Knoll Károly akad. könyvtárhoz Budapesten czimezendők;) a méhészeti és tanítóegyesületek tagjainak pedig 50 krajczárért bérmentesen küldetik meg, hogy ha a m. orsz. méhészeti egyesület igazgatóságához (a levél Kriesch János műegyetemi tanárnak czimzendő) fordulnak. Egyes példányok megrendelése esetén legcélszerűbb, ha a megrendelő a könyv árát postai utalvány által előre beküldi, minthogy ily csekély áru könyv postai utánvétellel való meghozatala, a magas vitelbér miatt nem ajánlható.

Bárdossy Gyula Jász-Nagykun-Szolnokmegye kir. tanfelügyelőjének a megyei közig. bizottság 1882. évi márczius hó 8-án tartott ülésében 522. sz. a. tett rendszeres jelentés szerint a nevezett megye területén volt a lefolyt 1880—81. tanévben 181, befejezett tankörű iskola, melyek közül községi jelleggel 27. felekezetivel pedig 154 bir, ezek közül r. k. 69, ref. 60. evang. 2. m. v. 20, magán 3. Ezen iskolákban az előadási nyelv kizárólagosan magyar; a népokt. törv. életbe léptetése óta a jelen tanév kezdetéig 33 egészen új iskola szerveztetett 111 tanteremmel; a tanítói állományok száma ugyan annyival szaporodott. (Folyt. köv.)

Révész Imre emlékére a püspöki hivatalhoz befolyt adományok:

Hajdu-Böszörményi ref. egyházból: Pápay Imre (2 db arany) 10 frt, Bakóczi János ref. lelképásztor 10 frt, az egyház 20 frt, Sente Bálint 1 frt, Szabó János 1 frt, Magi János tanár 5 frt, Oláh Sándor tanár 50 kr, Munkásy János tanító 50 kr, Kozma Sándor tanár 3 frt, Sólyom Antal tanító 50 kr, Mező János tanító 50 kr, Sebestyén Béla tanító 50 kr, Körösi Sándor tanító 50 kr, Kutasi Sándor tanító 25 kr, Szathmári István tanító 50 kr, Kövér Gábor földbirtokos 5 frt, Lévai Imre tanító 50 kr, Töviskes István s. lelkész 1 frt, összesen 60 frt 25 kr.

Tartalom: A protestánsok adóztatása kath. egyházi célokra. (Vége.) L. — Hála és bizalom! Révész Bálint. — Válasz az „Egy pár közérdekű elvi kérdés“-re. K. — Tárca: Néhány vonás a baseli egyetem legrégebbi multjából és jelenéből. Kiss Bertalan. — A bihari ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. Sárréti. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**